

Somogyi András

Párhuzamos életek

Jolsvai András: Márton Irma tévedése

Rögtön az elején leszögezem: remek könyvet olvastam. Nem szoktam halmozni a dicsérő jelzőket ajánlóimban, de ez alkalommal kivételt teszek. *Jolsvai András* pontos és érzékletes tükröt tart a huszadik század első harmadának kispolgári, „többnek látszani akarás" szülte, ostoba konvenciói, a hazug prüdéria elé – és ezt elragadóan teszi.

Kitűnőek a jellemrajzok, a három különböző sorsú és egyéniségű nő párhuzamos, váltogatott fejezetekben megismert alakja olyan eleven, mintha közöttünk élnének. Külön érdekessége a könyvnek, hogy a történetben – olykor szereplőként is – felbukkannak a kor híresség ei: *Márai Sándor, Szabó Dezső, Herczeg Ferenc, Incze Sándor, Zágon István, Kellér Andor, Weiner Leó* és mások.

E néhány sorban nem lehetséges végigkövetni a három párhuzamosan futó, de egymással össze nem fonódó történetet, de azért egyenként szemezgethetek a nők jellemrajzaiból, életük fontosabb fordulataiból.

A kötet címadója, Márton Irma történetünk elején harminckét éves, kiváló szülésznő, főnővér a Női Klinikán. Magánélete gyakorlatilag nincs, se párja, se barátai. Életét kitölti a hivatása, kényszeresen pontos, napi- és heti rendje mintha kőbe lenne vésve. Kolozsváron született, apja vegyészprofesszor volt, Irma már gyermekkorában segédkezett neki a kutatásaiban, és legszívesebben ezt a pályát választotta volna. Nem úgy sikerült. Meglehetősen jó alakú, ám reménytelenül csúnya arcú lány volt, soha nem érett igazi nővé. Az 1918-as spanyolnáthán átesett, de elvesztette szeretteit. Egy ízben olyan szülésnél segédkezett, melyben az anya meghalt, a koraszülött kisfiút, Istvánkát a nővérek gondoskodása tartotta életben. Lelencházba került, Irma örökbe fogadta volna, de hajadonként nem tehette meg. Egy este hazakísérte egy *udvarias* villamoskalauz, akit sikerült rábeszélnie a házasságra, de a nászéjszaka előtt Navratil Ignác már megszökött. Viszont Irma örökbe fogadhatta Istvánkát, és fel is nevelte.

A másik hősnő Singer Bözsi, húszéves, egy Váci utcai szalonban dolgozik varrónőként. Tehetséges, kedves, jószívű lány. Apja hivatásos

katonatiszt, a hadbíróságon dolgozott. Ám a levegőben már érződött az aljas törvények előszele, és 45 évesen választ elé állították: vagy elhagyja zsidó hitét, vagy megválik a hadseregtől. Singer Endre az utóbbit választotta, ám ettől mogorva és tüskés ember lett, a családján kényúrként uralkodott. Bözsi életét a kispolgári erkölcs tilalomfái korlátozták, csak „illendő körülmények között" találkozhatott szintén zsidó szerelmével, a műszerész Tatár Tiborral. A két szegény szerelmes – követve a korszak, a húszas évek prűd normáit – nem is álmodott házasságkötés előtti nászról. De Tibor hiába kéri meg Bözsi kezét, az apa elkergeti, mert ilyen vagyontalan vőről szó sem lehet. Némi (ám esetünkben elnézhető) csalással a Színházi Élet szegény lányokat kiházasító pályázata révén végül mégis létre jön a Singer (azaz kényszerűen Suhajda) Bözsi és a Tatár fiú házassága.

A harmadik nő a huszonkét éves Madarász Henrietta. Apja még Vogel volt, de katolizált és magyarosított. Heni öntörvényű, sok mindenben tehetséges, de szertelen lány, próbálkozott festőiskolával, színi tanodával, tánccal – végül, kontraalt lévén, az éneknél kötött ki, csak éppen a sugárzása nincs a színpadon. Apja halála után anyjával együtt szegénysorba kerültek, a Baross utca külvárosi végébe kellett költözniük. Heni utálta ezt a világot, fiúit sűrűn váltogatta, aztán hosszú, kellemes viszony kötötte össze a fiatal, kedves, jó humorú Dégner szerkesztő úrral. A sokat mókázó, parodizáló Dégnerről nehezen lehetett eldönteni, mikor és mi vehető komolyan tőle. (Viszont később, a nyilasok uralma alatt a tehetségét embermentésre használta, SS-egyenruhában járta Budapest utcáit és akit csak tudott, beszerzett a Női Klinikára, betegnek, segédápolónak, munkásnak – Márton Irma segítségével.) Henivel jó pajtások voltak, még a kezét is megkérte (ha nem is igazán komolyan). Tartott ez addig, míg Heni mélyen bele nem szeretett Dégner egyik fotós barátjába. Terhesség lett belőle, s az egyébként nős fotós, mihelyt tisztába jött a következményekkel, azonnal le is lépett. Ekkor Heni gyorsan elcsábított egy fiatal zongoristát, és elhitette, hogy az ő gyerekével várandós, mire az elvette feleségül.

A fenti vázlatos életutak, mint sejthető, még jobban és fondorlatosabban folytatódnak. A bevezetőben ígértem, hogy számos dicsérő jelzővel illetem a művet: tehát Jolsvai András története olvasmányos, fordulatos és nagyon szerethető. Még a drámai részleteket is kedves humorral képes feloldani – többnyire zárójeles, az olvasónak szánt, de a kontextusba ágyazott kommentekkel. A három nagyon különböző női karakter további sorsát és a végső poént – megbocsájtják, ugye – meghagyom az olvasónak.

És amint eddig látható volt, ez a kiemelkedően jó könyv egyebek között a szerelemről szól. Hadd idézzem végezetül Jolsvai egyik gondolatát, éppen a szerelemről. „*A szerelemnek nincs története. És hagyományos időkezelése sincsen. A szerelemnek halmazállapota van, kiterjedése, színe és illata. A szerelmet nem lehet elbeszélni, ahogy megérteni sem. Csak megélni lehet.*”

Jolsvai András: Márton Irma tévedése
Kalligram Kiadó, Budapest, 2021

Megjelent: ***olvassbele.com*** *2021. december 9.*
A kultúrkirakat